www.prepp.in

prepp
Your Personal Exams Guide

UPSC CSE 2018 MAINS PAPER 7 OCTOBER 07, 2018 SANSKRIT LITERATURE OPTIONAL PAPER - II QUESTION PAPER

वियोज्य *DETACHABLE*

संस्कृतम् (द्वितीयं प्रश्नपत्रम्)
(साहित्यम्)

SANSKRIT (Paper II)
(LITERATURE)

समयः : होरात्रयम् (घण्टा-त्रयम्) Time Allowed : Three Hours	पूर्णाङ्काः : 250 Maximum Marks : 250

प्रश्नपत्र-संबन्धिनः विशेषनिर्देशाः

कृपया प्रश्नोत्तरलेखनात् पूर्वं निम्नलिखितनिर्देशाः सावधानतया पठनीयाः

खण्डद्वयेषु विभाजिताः अष्ट-प्रश्नाः ।

परीक्षार्थिभिः पञ्चैव प्रश्नाः समाधेयाः ।

प्रश्नसंख्या 1 तथा 5 अनिवार्यतया समाधेया । शेषप्रश्नेषु त्रयाणां समाधानं प्रदेयम् । तत्र प्रत्येकखण्डात् एकमवश्यं करणीयम् ।

सर्वत्र प्रश्नस्य तस्य भागस्य च अङ्काः तत्रैव निर्दिष्टाः ।

प्रश्नसंख्या 4, 5 तथा 6 संस्कृतभाषयैव समाधेयाः । शेष-प्रश्नानां समाधानं यथेच्छं संस्कृतभाषया अथवा परीक्षाप्रवेश-प्रमाण-पत्रेण स्वीकृत-भाषया करणीयम् । संस्कृतभाषा देवनागरी-लिप्यामेव लेखनीया ।

प्रश्नोत्तरस्य पदसीमा यदि निर्धारिता तर्हि सा सीमा पालनीया ।

यदि प्रश्नोत्तरपुस्तिकायाः कोऽपि पृष्ठः अंशो वा रिक्तः (अलिखितः) स्यात्तर्हि तत्र स्पष्टरूपेण अनुलोम-विलोमरेखा(×) विधेया ।

प्रश्नक्रमानुसारमेव क्रमेण प्रश्नोत्तराणि प्रदेयानि । न चेत् अंशतः प्रदत्तं प्रश्नोत्तरमपि संपूर्णप्रश्नोत्तरवत् भवेत् ।

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

There are **EIGHT** questions divided in **TWO SECTIONS**.

Candidate has to attempt **FIVE** questions in all.

Questions No. **1** and **5** are compulsory and out of the remaining, any **THREE** are to be attempted choosing at least **ONE** from each Section.

The number of marks carried by a question/part is indicated against it.

Questions No. **4**, **5** and **6** must be answered in **SANSKRIT** and the remaining questions must be answered either in **SANSKRIT** or in the medium authorized in the Admission Certificate. Answers written in **SANSKRIT** must be in Devanagari script.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

Attempts of questions shall be counted in sequential order. Unless struck off, attempt of a question shall be counted even if attempted partly.

www.prepp.in

खण्ड 'A' SECTION 'A'

1. अधोनिर्दिष्टानां विषयाणामुदाहरणमुखेन पर्यालोचनं क्रियताम् । (150 शब्दपरिमितमेव) 10×5=50

1.(a) किरातार्जुनीये कथाया नावीन्यं यद्वा भाषाविनियोगस्य वैशिष्ट्यं परिलक्ष्यते । 10

1.(b) श्रीहर्षेण नैषधीयचरिते प्रदर्शितं वर्णनचातुर्यं सोदाहरणं लिखत । 10

1.(c) कुमारसम्भव-महाकाव्ये शिवपार्वत्योः शृङ्गारवर्णनस्य औचित्यं चिन्तयत । 10

1.(d) दशकुमारचरितात् कस्याप्येकस्य राजकुमारस्य प्रवासानुभववर्णनं क्रियताम् । 10

1.(e) शुकनासोपदेशस्य उपयोगिता आधुनिकसन्दर्भे समीक्ष्यताम् । 10

2. अधोनिर्दिष्टानां विषयाणां सारगर्भितां समीक्षां लिखत । 15+15+20=50

2.(a) "ईशावास्योपनिषदि वर्णिता ये विचाराः सन्ति ते आधुनिक जीवनयात्रायां मार्गदर्शकाः भवन्ति" कथमिति स्पष्टीक्रियताम् । 15

2.(b) रामायणस्य सुन्दरकाण्डे वर्णितं हनुमतोऽद्भुतरसप्लावितं दूतकर्म सोदाहरणं समीक्ष्यताम् । 15

2.(c) श्रीमद्भगवद्गीतायां श्रीकृष्णेन भगवता कथं कर्मयोगस्य भक्तियोगस्य च समन्वयः कृतः ? 20

3. अधोनिर्दिष्टानां नाट्यविषयक-प्रश्नानां समाधानं क्रियताम् । 15+15+20=50

3.(a) स्वप्नवासवदत्ते स्वप्नदृश्यस्य नाटकीयं तात्पर्यं महत्त्वं च सम्यक् प्रतिपाद्यताम् । 15

3.(b) 'उत्तररामचरिते प्रेमधर्मविरुद्धो राजधर्मः' इति वचनं कथं चरितार्थं भवति । 15

3.(c) अभिज्ञानशाकुन्तले प्रयुक्तानां भ्रमर-हरिणेत्यादीनां प्रतीकानां प्रयोजनं, सातत्यं सौन्दर्यं च निरूपयत । 20

4. अधस्तनानां विवेचनं संक्षेपेण संस्कृतभाषयैव देवनागरीलिप्यामेव च कर्तव्यम् । 15+15+20=50

4.(a) नीतिशतकाद् यथेच्छं त्रीणि सुभाषितानि चित्वा, तत्र तत्र निरूपिताः जीवनोपयोगिनो विचाराः विशदीक्रियन्ताम् । 15

4.(b) 'कल्हणस्य राजतरङ्गिण्यां काव्यकौशलं प्रदर्शयन् काश्मीरस्य प्रामाणिकम् इतिहासमपि प्रस्तौति' इमामुक्तिं साधयत । 15

4.(c) अमरुशतकस्य काव्यकला निर्धार्यताम् । 20

खण्ड 'B' SECTION 'B'

5. नागराक्षरैः संस्कृतभाषया 150 पदपरिमाणेन व्याख्यायन्तामेते श्लोकाः । 10×5=50

5. (a) रघूणामन्वयं वक्ष्ये तनुवाग्विभवोऽपि सन् ।
तद्गुणैः कर्णमागत्य चापलाय प्रचोदितः ॥ 10

5. (b) पदं तुषारस्रुतिधौतरक्तं
यस्मिन्नदृष्ट्वापि हतद्विपानाम् ।
विदन्ति मार्गं नखरन्ध्रमुक्तै-
र्मुक्ताफलैः केसरिणां किराताः ॥ 10

5. (c) मन्दः कवियशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम् ।
प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्बाहुरिव वामनः ॥ 10

5. (d) निसर्गदुर्बोधमबोधविक्लवाः क्व भूपतीनां चरितं क्व जन्तवः ।
तवानुभावोऽयमवेदि यन्मया निगूढतत्त्वं नयवर्त्म-विद्विषाम् ॥ 10

5. (e) तथापि जिह्मः स भवज्जिगीषया तनोति शुभ्रं गुणसम्पदा यशः ।
समुन्नयन् भूतिमनार्यसङ्गमाद् वरं विरोधोऽपि समं महात्मभिः ॥ 10

6. अधोलिखितानां व्याख्या संस्कृतभाषया नागराक्षरैश्च विधेया । 15+15+20=50

6. (a) तां कृशां दीनवदनां मलिनाम्बरवासिनीम् ।
भर्त्सयांचक्रिरे सीतां राक्षस्यस्तां समन्ततः ॥ 15

6. (b) वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।
तथा शरीराणि विहाय जीर्णा-
न्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥ 15

6. (c) अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्
विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो
भूयिष्ठां ते नम-उक्तिं विधेम ॥ 20

www.prepp.in

Prepp
Your Personal Exams Guide

7. अधोलिखितानाम् आशयः ससन्दर्भं प्रतिपादनीयः । 15+15+20=50

7.(a) सन्तप्तानां त्वमसि शरणं तत्पयोद प्रियायाः
सन्देशं मे हर धनपतिक्रोधविश्लेषितस्य ।
गन्तव्या ते वसतिरलका नाम यक्षेश्वराणां
बाह्योद्यानस्थित-हरशिरश्चन्द्रिका-धौतहर्म्या ॥ 15

7.(b) स्वल्पसत्त्वमुन्नतीकरोति । सरस्वतीपरिगृहीतमीर्ष्ययेव नालिङ्गति जनम् । गुणवन्तमपवित्रमिव न स्पृशति । उदारसत्त्वममङ्गलमिव न बहु मन्यते । सुजनमनिमित्तमिव न पश्यति । अभिजातमहिमिव लङ्घयति । शूरं कण्टकमिव परिहरति । दातारं दुःस्वप्नमिव न स्मरति । मनस्विनमुन्मत्तमिवोपहसति ॥ 15

7.(c) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः ।
कदाचिदपि पर्यटन् शशविषाणमासादयेत्
न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥ 20

8. अधोलिखितानां पद्यानां प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं व्याख्यानं क्रियताम् । 15+15+20=50

8.(a) इयं गेहे लक्ष्मीरियममृतवर्तिर्नयनयो-
रसावस्याः स्पर्शो वपुषि बहुलश्चन्दनरसः ।
अयं बाहुः कण्ठे शिशिरमसृणो मौक्तिकसरः
किमस्या न प्रेयो यदि परमसह्यस्तु विरहः ॥ 15

8.(b) अद्वैतं सुखदुःखयोरनुगुणं सर्वास्ववस्थासु यद्
विश्रामो हृदयस्य यत्र जरसा यस्मिन्नहार्यो रसः ।
कालेनावरणात्ययात्परिणते यत् स्नेहसारे स्थितं
भद्रं तस्य सुमानुषस्य कथमप्येकं हि तत्प्राप्यते ॥ 15

8.(c) शुश्रूषस्व गुरून् कुरु प्रियसखीवृत्तिं सपत्नीजने
भर्तुर्विप्रकृतापि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः ।
भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भाग्येष्वनुत्सेकिनी
यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो वामाः कुलस्याधयः ॥ 20